

П'єр Франческо ДЗАДЗО,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Італійської Республіки в Україні (2021–2024 рр.)

«СЬОГОДНІ ІТАЛІЯ Є ОДНИМ ІЗ НАЙБЛИЖЧИХ СОЮЗНИКІВ УКРАЇНИ, І НІЩО ЦЬОГО НЕ ЗМІНИТЬ»

— *Пане Посол, дипломатична місія Італії активно підтримує гуманітарні ініціативи в Україні, зокрема й у сфері розмінування та відновлення територій, що постраждали від російської агресії. Поділіться, будь ласка, проєктами, якими Ви найбільше пишаєтеся. Як Ви оцінюєте подальші перспективи такої підтримки з боку Італії після завершення Вашої місії?*

— Посольство дуже активне в гуманітарній сфері. Допомогу також надає Італійське агентство співробітництва в галузі розвитку, що функціонує за сприяння Міністерства закордонних справ Італії. У Києві відкрито офіс агенції, завдяки чому вдалося реалізувати чимало гуманітарних програм. Наші неурядові організації також плідно працюють у різних напрямках. Крім цього, діяльність Посольства зосереджена в галузі розмінування (зокрема, було виділено грант Державній службі України з надзвичайних ситуацій), а також у сферах охорони здоров'я та енергетики. Італія надала пільговий кредит у 100 мільйонів євро на відновлення зруйнованої гідроінфраструктури в районі Нової Каховки. Ми також забезпечили постачання великої кількості генераторів, матеріалів і турбін. Зі свого боку, Департамент цивільного захисту Італії сприяє наданню гуманітарної допомоги українському населенню.

У нас також багато планів у сфері культурної спадщини, що допоможе відновити пошкоджені культурні об'єкти, а надто в Одесі, де ми доволі ініціативні, адже Генуя та Венеція є її порідненими містами. Попереду ще чимало різноманітних проєктів. Під час Міжнародної конференції з питань відновлення України в Берліні наш Міністр закордонних справ Антоніо Таяні оголосив про надання нової допомоги сумою 140 мільйонів євро

на потреби у сфері розмінювання, енергостійкості, культурної спадщини та охорони здоров'я. Поряд з іншими секторами, гуманітарна допомога є нашим пріоритетом, і ми маємо працювати над цим.

— *Ваша Високоповажносте, Посольство Італії в Україні реалізувало низку культурних ініціатив, серед яких передання музичних інструментів Харківському музичному коледжу. Чи не могли б Ви детальніше розповісти про роль культурної дипломатії у зміцненні відносин між нашими державами?*

— Дійсно, ми багато встигли зробити. Наше Посольство — одне з небагатьох, яке вирішило підтримувати діяльність культурного інституту в Україні, попри війну. Хоча з огляду на безпеку Італійський інститут культури наразі розташований у Львові, ми плануємо все ж повернутися до Києва. Ми організували багато заходів, спонсорували музичні проекти, семінари та конференції. Наприклад, тиждень тому я брав участь у важливому заході за участю італійських істориків, котрі пояснювали італійській аудиторії зміст української культурної ідентичності. Адже вкрай важливо доносити італійській громадськості, яка, на жаль, усе ще перебуває під сильним впливом російської дезінформації, що Україна — не Росія. Саме тому Посольство сприяє проведенню багатьох таких заходів. Ми пояснюємо, насамперед італійцям і меншою мірою українцям, що українська історія тісно пов'язана з європейською, а також що українці мають козацький дух і відрізняються від росіян. Ми перекладаємо книжки з цієї тематики. Наприклад, я приятелюю з Ярославом Грицаком, книгу якого перекладено італійською мовою. Ми популяризуємо всіх тих італійських письменників, істориків і політиків, які розуміють, що ви боретесь за свободу та намагаєтесь захистити свою національну ідентичність.

8 червня 2024 року ми провели захід за участю італійського тенора Альберто Профета у стінах прекрасного Одеського національного академічного театру опери та балету, і плануємо продовжувати такі ініціативи. Ми також організовували заходи у сфері сучасного мистецтва та багато іншого, адже добре знаємо, що українці та італійці дуже близькі у контексті культури: наші народи люблять музику і між нами склався міцний зв'язок та емпатія. Я хотів би зробити більше, але так сталося, що мені страшенно не пощастило: спочатку через пандемію COVID-19 (я виїхав з України в січні 2020 року), а потім через війну. А втім, вважаю, що ми зробили все, що могли.

Також хочу зазначити, що ми зацікавлені в популяризації італійської мови. Це особливо важливо, оскільки чимало українців любить нашу культуру та мову. Нині ми прагнемо посилити нашу підтримку через курси італійської мови в багатьох університетах.

Крім того, є сфера, в якій Італія здатна чимало зробити: це відновлення культурної спадщини. У вас багате минуле: мозаїки, візантійські й

українські барокові церкви та багато іншого, а ми маємо чимало ноу-хау в цій галузі і хотіли б вам допомогти.

Сьогодні ми дійсно починаємо створювати належні умови для підтримки України і дуже чекаємо можливості розпочати комплексне планування в цьому напрямі. У вас прекрасні міста, але вам потрібна допомога у створенні та збереженні якісних історичних осередків. Чесно кажучи, я переконаний, що зараз кожен знає, де на мапі світу розташована Україна. І впевнений, що багато туристів приїде в Україну після закінчення війни.

— *Ви неодноразово наголошували на важливості економічної співпраці між Італією та Україною. Чи не могли б Ви виділити кілька економічних або інвестиційних проєктів, які особливо запам'яталися протягом Вашої місії в Україні?*

— Передусім зазначу, що ще до війни Італія була третім за величиною торговельним партнером України серед країн Європейського Союзу після Німеччини та Польщі. Наші торговельні відносини були потужні: Італія експортувала до України харчові продукти, дизайнерські вироби, техніку, а натомість імпортувала численні види сировини. На жаль, війна дещо порушила таку динаміку, але зараз я радий повідомити, що наша двостороння торгівля повертається до попередніх показників. Між нашими країнами вдалося налагодити інтенсивний торговельний обмін.

У сфері італійських інвестицій в Україну нам потрібно докладати більше зусиль. Нині спостерігаємо величезну зацікавленість з боку італійських компаній. Ми маємо комплементарні системи і могли б дуже допомогти вам у певних секторах. Наприклад, Італія напрацювала значні ноу-хау в галузі машинобудування, а також має досвід виробництва високоякісних харчових продуктів в агропромисловому секторі. Ми також хотіли б зміцнити наші двосторонні відносини в інфраструктурній, аерокосмічній та оборонній галузях, де можна реалізувати багато важливих проєктів. Традиційно Україна та Італія мають дуже міцні зв'язки в машинобудуванні.

Посилювати наші інвестиції вкрай важливо як зараз, так і наступними роками. Ми дуже добре знаємо, що у вас є сильні сторони, як-от високий рівень освіти населення, значна кількість ресурсів і колосальний потенціал не лише в агропромисловому секторі, а й в інформаційних технологіях, металургійному, гірничодобувному, сталеливарному секторах, в галузі рідкісноземельних елементів тощо.

Іншим напрямом, де ми бачимо великий потенціал для двосторонніх відносин, є енергетика, зокрема відновлювальна. У цій галузі Італія має значний досвід. Щоправда, через війну багато італійських компаній усе ще дотримується вичікувальної позиції. А втім, конференція щодо відновлення України, яка відбулася в Берліні цьогоріч, пройде в Римі 2025 року, і я сподіваюся, що вона буде змістовна. Наприклад, є чимало можливостей

для розвитку наших двосторонніх відносин у інфраструктурній сфері. Італія також зацікавлена в логістиці: портах, автошляхах, залізницях. Є дуже багато сфер, в яких ми могли б співпрацювати.

Двостороння торгівля демонструє хорошу динаміку: загалом обсяги зростають. Щиро кажучи, це також значною мірою залежить від війни. Деякі компанії представлені в Україні вже багато років, а надто в галузі машинобудування. Це, наприклад, «Samozzi» чи «Мареї», виробник будівельних матеріалів. Найближчими роками я сподіваюся на більше, а саме на посилення наших інвестицій в Україну.

— *Розпочавши свою дипломатичну місію в Україні 2021 року, Ви стали свідком початку повномасштабного вторгнення росії. Розкажіть, будь ласка, про внесок італійської дипломатії у підтримку України під час великої війни. Які уроки Ви засвоїли для майбутнього італійсько-українських відносин?*

— Італія була однією з тих європейських країн, які до останнього сподівалися, що війни не буде. Як відомо, англосаксонські держави запевняли, що війна таки буде. Я був доволі песимістично налаштований і стривожений, адже дивився російське телебачення і постійно спостерігав за цією пропагандистською машиною, оскільки знаю мову. Росія налаштовувала свою громадськість на те, що українці — русофоби і їх потрібно «денацифікувати». Закріпило цей світогляд і есе Путіна, опубліковане в липні 2021 року, в якому він заявив, що України не існує і вона є частиною Росії. На той момент ідеологія Путіна була зрозуміла. Однак донести цей меседж до Італії та пояснити такий абсурд італійському населенню було складно. Не лише Італія, а й інші європейські країни недооцінили це глибоке почуття образи, реваншизму, обурення серед російських силовиків і колишніх співробітників Комітету державної безпеки, а також бажання відтворити Російську імперію.

Я працював у Росії з 2002 до 2006 року і ніколи не міг собі уявити, що через 20 років розпочнеться війна. Живучи в російській столиці, я вже помічав це почуття зверхності, а надто в Москві, щодо українців, яких зневажливо називали хохлами чи малоросами. Проте зараз все змінилось. На мою думку, Путін увійде в історію як цар, який назавжди втратив Україну і припустився величезної помилки.

Мені також випала нагода працювати в Україні раніше — з 1999 до 2002 року. Через 20 років я став свідком неабиякого піднесення національної ідентичності, чого не було в Україні 25 років тому. Перше, що я помітив, це те, що люди, а надто у східних і південних регіонах України, все ще розмовляють російською, але почуваються українцями. Особливо це стосується молодих людей. Їхній спосіб мислення цілковито «західний», що не було характерно для України 20 чи 25 років тому.

Між тим, у державі відбулися дві революції: Революція гідності та Помаранчева революція; Православна церква України отримала Томос про автокефалію, а також була підписана угода з Європейським Союзом про безвізовий режим. Багато чого змінилося, а надто після 2014 року, і російський режим повністю недооцінив і не зміг прийняти ці зміни.

Після початку війни Посольство Італії пережило найскладніший і найдраматичніший період. Хоча ми надсилали листи нашим громадянам, попереджаючи їх бути обережними й залишити країну, 90% із 2 тисяч італійців в Україні не прислухалися до наших закликів. Для більшості італійців це стало справжнім потрясінням, і команді Посольства довелося організувати евакуацію сотні людей. Багато італійців зверталися до нас за підтримкою. Протягом 10 днів понад 200 людей, серед яких були й немовлята, знайшли притулок у моїй резиденції. Попри все, я дуже пишаюся цим і вважаю за честь бути Послом у такий час, адже я став свідком історичних і знаменних подій.

Посольство Італії — одне з небагатьох, яке ніколи не виїжджало за межі України. Я лишень переїжджав із Києва до Львова на один місяць. Власне, Італія та Франція були єдиними країнами G7, які залишилися в Україні, і ми в один день повернулися до Києва в середині квітня 2022 року. Це було приємне і дружнє змагання, хоча атмосфера загалом була похмура.

Італія відреагувала дуже швидко, насамперед завдяки тодішньому Прем'єр-міністрові Маріо Драгі. Зовнішня політика країни змінилася миттєво, за 24 години. Це був шок, і з того моменту Італія надає Україні повну підтримку в політичній, економічній, військовій і гуманітарній сферах. Наприклад, ми продемонстрували високу ефективність у питанні санкцій. Італія заморозила активи, зокрема російські яхти та вілли в Італії, на суму понад 2 мільярди євро.

Ба навіть більше, ми значно скоротили імпорт газу за дуже короткий період. Раніше ми імпортували 45% газу з Росії. Нині цей показник знизився до 2%, і вже цього року ми станемо повністю незалежними. Наша чинна Прем'єр-міністерка Джорджа Мелоні продовжує цю політику. Сьогодні Італія є одним із найближчих союзників України, і ніщо цього не змінить. Виборів в Італії найближчим часом не буде, тож ви можете розраховувати на нашу рішучу підтримку. Ви бачили це й за головування Італії в G7, під час якого ми підтвердили, що Україна є нашим пріоритетом. Я отримав багато дзвінків від українських урядовців і високопосадовців, які висловлювали велику подяку за нашу підтримку.

Як відомо, найважливішим результатом саміту G7 (13–15 червня 2024 року) є домовленість про виділення Україні 50 мільярдів доларів допомоги із заморожених російських активів. Сума чимала. Гадаю, це вагомий результат. Ба більше, у підсумковій декларації саміту ви побачите, що члени G7

під головуванням Італії підтвердили сильну і непохитну підтримку України в усіх сферах. Моя країна продемонструвала чудову роботу. Ми дуже пишаємося цим і продовжуватимемо в такому ж напрямі. Двосторонні відносини між Україною та Італією чудові, і немає про що турбуватися.

— *Оскільки Ви завершуєте свою місію в Україні, то, попри виклики роботи в країні, що бореться за свою свободу, які позитивні враження візьмете з собою, повертаючись додому?*

— Я вражений вашою стійкістю та боротьбою за свободу. Українці можуть багато чому навчити західних європейців, які сприймають свободу як належне. Ви ж готові її обстоювати. Я переконаний, що свобода є єдиною цінністю, яка робить людину гідною. Якщо людина не вільна, вона — раб. Це найважливіший урок, який я засвоїв.

Це завжди нагадує мені дивовижні сторінки італійського Рісорджименто, коли невелика частина італійців будувала італійську націю, віддаючи своє життя. Скажімо, наш національний гімн написав 21-річний хлопець, і він загинув. Він написав гімн за 2–3 години.

Ви заслуговуєте бути частиною європейської сім'ї, бо усвідомлюєте цінність свободи. Звичайно, ви не ідеальні. Зміцнення вашої судової системи та верховенства права потребує часу, адже я розглядаю корупцію більше як наслідок відсутності верховенства права. На превеликий жаль, нелегко позбутися радянського авторитарного минулого за один день. На це потрібен час, хоча я налаштований оптимістично, бо бачив зміни за останні 20 років. Зокрема, нині в Україні сильне громадянське суспільство. Ще 20 років тому цього не було. Видно й інші позитивні зрушення, як-от зменшення негативного впливу олігархів. Звісно, ви маєте тримати руку на пульсі і дбати про те, щоб ці поліпшення тривали.

На мою думку, зміцнена та врівноважена судова система, а також сильні незалежні ЗМІ допоможуть вам залучити інвестиції, які вимагають сприятливого бізнес-клімату. А ще це піде вам на користь, коли ви станете членом Європейського Союзу. Тоді українці зроблять усе можливе, щоб використати свій величезний потенціал. Ви працьовиті та розумні. Однак вам потрібне верховенство права. З мого досвіду в Африці та Азії, де я стикався з корупцією, я зрозумів, що вона діє як своєрідна ракова пухлина. Ви не можете розвивати свої навички, якщо система не базується на меритократії.

Отже, це у ваших інтересах. Ми допомагаємо вам, зокрема й через ініціативи в межах G7. Дійсно, певна частина українського суспільства все ще опирається цим змінам, але трансформація — поступовий процес. Ви не можете змінити систему за один день. Такий мій погляд.

Дата інтерв'ю: 25 червня 2024 року